YAHYÂ BİN ADEM EL-KÛFÎ

Kırâat, hadîs, fıkıh ve tefsîr âlimi. Yüzbin hadîs-i şerîfi râvileriyle birlikte ezberden bilirdi. Ebû Muît ailesinin âzâdlı kölelerindendir. İsmi, Yahyâ bin Âdem bin Süleymân olup, künyesi, Ebû Zekeriyyâ, nisbeti Kûfî'dir. Kendisine kırâat âlimi olduğu için Mukrî, hadîs âlimi olduğu için Muhaddis, fıkıh âlimi olduğu için Fakîh, müslümanların mes'elelerini kolayca hallettiği için el-Ahvel ve yüzbin hadîs-i şerîfi ezbere bildiği için de Hâfız lakabları verildi. 203 (m. 808) yılında Vâsıt şehri yakınlarında Fem-i Sılh'da vefât etti. Namazını Hasen bin Sehl kıldırdı.

Kırâat ilmini İmâm-ı Âsım'ın râvilerinden Ebû Bekr bin Şube bin Iyâş'tan alan Yahyâ bin Âdem el-Mukrî, Yezîd bin Abdülazîz, Kutbe bin Abdülazîz, İbrâhîm bin Sa'd, Hasen bin Sâlih, İsrail bin Yûnus bin Abdurrahmân bin Hâmid, Îsâ bin Tahmân, Fıtr bin Halîfe, Süfyân-ı Sevrî, Yûnus bin Ebî İshâk, Cerîr bin Hâzim, Hasen bin Hayy, Yahyâ bin Zekeriyyâ, Züheyr bin Muâviye, Ebü'l-Ahvâs, Ammâr bin Ruzayk, Fudayl bin Merzûk, Mufaddal bin Muhelhil, Vekî' bin Cerrah, Varaka',

Vehîb ve diğer âlimlerden ilim tahsil edip hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Kırâat ilminde, meşhûr on kırâat imamından biri olan Halef'i yetiştiren Yahyâ bin Âdem (radıyallahü anh) müslümanların işlerini kolaylaştırmak için fıkıh ilminde pek kıymetli eserler vermiştir. Kendisinden sonra gelen âlimler onu, Veki' bin Cerrâh'ın halefi olarak görmüşler, asrında en sağlam bilgileri toplayan üç âlimden biri olarak bahsetmişlerdir. Hadîs ilminde sika (güvenilir) olduğunda ittifâk edilen İbn-i Âdem el-Hâfız'ın rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden Kütüb-i sitte adı verilen altı hadîs-i şerîf kitabının her birine alınmıştır.

Sadaka-i câriye olarak faydalı kitaplar yazan bu büyük âlim, dînimizin pek kıymetli bilgilerini mümtaz talebelerine öğretmiş, onların müslümanlara, faydalı hâle gelmesi için gayret sarf etmiştir. Bu âlimden, başta Ahmed bin Hanbel hazretleri olmak üzere, İshâk-ı Hanzâlî, İshâk bin Nasr, Ahmed bin Ebî Reca' el-Hirevî, Ebû Kureyb, Abdullah-ı Mesnedî, İbn-i Ebî Şeybe, Abde bin Abdullah, Hârûn-ı Hammâl, Hasen bin Ali bin Affân ve daha birçok âlim ilim tahsil edip, hadîs-i şerîf rivâyet etmekle şereflenmiştir.

Muhammed bin Ahmed bin Berâe, Ali bin Medenî'nin: "Sahih rivâyetlerin şu altı kişi üzerinde toplandığını gördüm: Medine'den İbn-i Şihâb, Mekke'den Amr bin Dinar, Basra'dan Katâde ve Yahyâ bin Ebî Kesîr, Kûfe'den Ebû İshâk ve A'meş. Bunların ilmi de, kitap tasnif eden şu oniki âlime geçti: Medine'den Mâlik ve İbn-i İshâk, Mekke'den İbn-i Cüreyc ve İbn-i Uyeyne, Basra'dan Sa'îd bin Ebî Arûbe, Hammâd bin Seleme, Ebû Avâne, Şu'be ve altısından da ilim öğrenen Ma'mer, Kûfe'den Süfyân-ı Sevrî, Şam'dan Evzâî, Vâsıt'tan Hüşeym'dir." dediğini rivâyet ederek, sonuncular arasında Hammâd bin Zeyd'i unuttuğunu söyler. Ali bin Medenî'nin devam ederek "Sonra bu oniki kişinin ilmi, Yahyâ el-Kattân, Yahyâ bin Zekeriyyâ bin Ebî Zaide ve Veki'ye geçti. Daha sonra da bu üç âlimin ilmi, İbn-i Mübârek, Abdurrahmân bin Mehdî ve Yahyâ bin Âdem'de karar kıldı" buyurduğunu rivâyet etmektedir.

Yahyâ bin Âdem el-Fakîh'in fıkha dâir kıymetli eserlerinden "Kitâb-ül-harac"ı Ahmed Muhammed Şâkir tarafından 1347 (m. 1928) yılında Kâhire'de neşredildi. Kitâb-üz-zevâl, Kitâbül-ferâiz adlı fıkha dâir iki kitabı ve Ahkâm-ül-Kur'ân adlı tefsîre dâir kitabı eserlerinden ba'zılarıdır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm cild-8, sh. 133

2) Tehzîb-üt-tehzîb cild-11, sh. 175

3) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 8

4) Tabakât-ül-müfessirîn cild-2, sh. 360

5) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 359

6) Mu'cem-ül-müellifîn cild-13, sh. 185

7) Miftâh-üs-se'âde cild-2, sh. 253, 256

8) Tabakât-ı Hanâbile cild-1, sh. 399